

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Asetuksessa kuvataan selkeästi osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisältö sekä mitä alkuhaastattelussa on selvitettävä kotoutuja-asiakkaan osaamisesta ja kotoutumisen yleisistä valmiuksista ja palvelutarpeista.

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia tehdessä on kuitenkin tärkeää selkeästi määritellä, kuka viranomaisen osallistuu arvioinnin tekemiseen ja missä tilanteissa se tehdään monialaisesti. Myös päällekkäisen työn tekemistä on vältettävä. Tällä hetkellä kotoutuja-asiakkaille tehdään erilaisia kartoituksia ja suunnitelmia monen eri viranomaisen luona ilman, että toimijat ovat toisistaan tietoisia.

Asiaa koskevassa muistiolounnoksessa todetaan, että ehdotuksella ei ole taloudellisia vaikutuksia. Perusmuotoisen ja monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tuo lisätehtäviä niin kunnille kuin hyvinvointialueille. Lisäksi tulee varmistaa, että hyvinvointialueille on riittävästi resursseja osallistua monialaisen palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen, ettei sen tekeminen viivästy puuttuvien resurssien vuoksi.

Kunnan vastuulle kuuluvien työvoiman ulkopuolella olevien henkilöiden, kuten kotona lapsiaan hoitavien vanhempien, tavoittaminen erityisesti vaatii resursseja ja näin ollen tuo kunnille lisäkustannuksia. Työvoiman ulkopuolella olevien henkilöiden motivointi osallistua kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin on haastavaa, sillä heille ei ole välitöntä rahallista kannustinta osallistumiseen eikä monissa kunnissa tällä hetkellä ole tarjolla heille sopivaa toimintaa. Uusien toimenpiteiden kehittäminen ja käynnistäminen tuo myös lisäkustannuksia kunnille.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Asetuksessa kuvataan monikielisen yhteiskuntaorientaation sisältö kattavasti ja se on kotoutuja-asiakkaille tarpeellinen. Asetuksessa ei kuitenkaan määritellä tarkemmin vaatimuksia monikielisen yhteiskuntaorientaation kouluttajille, joka olisi tarpeellista yhdenmukaisen koulutuksen turvaamiseksi valtakunnallisesti. On hyvä, että asetuksessa annetaan joustavat edellytykset koulutuksen järjestämiseen niin lähi- kuin etäopetuksena tai niiden yhdistelmänä, ja annetaan myös mahdollisuus hyödyntää tulkitsemista harvinaisten kielten kohdalla. On huomioita kuitenkin, että tulkitsemisen käyttäminen koulutuksen toteuttamiseksi tuo huomattavasti lisäkustannuksia kunnalle.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

Ei lausuttavaa.

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

1.1.2025 voimaan tulevassa kotoutumislaisissa säädetään, että tulkitsemisen korvaukset jyvitetään osaksi laskennallisia korvaukseksi. Lisäksi tulkitsemisen osalta esitetään, että kunnille maksettaisiin korvauksista 40 % ja hyvinvointialueille 60 %. Manner-Suomen kunnan osuus tulkkaukorvauksesta olisi esityksen mukaisesti 556e/henkilö/vuosi, mikä on täysin riittämätön tulkkauksen tarpeeseen nähden.

Tulkitsemisestä maksettujen korvausten jakosuhteen tulisi vastata vastuita ja tehtäviä. Mikäli korvausten jakosuhte etenee esityksen mukaisesti, tulee varmistaa, että hyvinvointialueet vastaavat ohjauksesta ja neuvonnasta omien palveluidensa osalta. Tällä hetkellä monissa kunnissa paikataan hyvinvointialueiden puuttuvaa resurssia ja tehdään työtehtäviä, jotka eivät kuntiin enää kuuluisi.

Kunta vastaa kiintiöpakolaisten vastaanotosta sekä alkuvaiheen ohjauksesta ja neuvonnasta. Varsinkin kotoutumisen alkuvaiheessa tulkkauksen tarve on suurimmillaan, kun muuta kielitaitoa ei vielä ole. Kunnille esitetty korvaus on alakanttiin arvioitu varsinkin niissä tapauksissa, kun kotoutuja-asiakas on erityisen haavoittuvassa asemassa, kuten luku- ja kirjoitustaidoton. Kajaanin kaupunki ei kannata asetusta tässä muodossa.

Tulkkaukorvausten jyvittäminen osaksi laskennallisia korvauksia voi pahimmillaan johtaa tilanteeseen, että tulkkausta ei käytetä tärkeissä viranomaisasioissa. On tärkeää niin viranomaisen kuin asiakkaan oikeusturvankin sekä asiakkaan palvelutarpeen selvittämisen näkökulmasta, että asiakastapaamisissa käytetään tulkkausta. Asetuksen muistiossa tunnistetaankin riski siihen, että kunnat ja hyvinvointialueet voivat päätyä vähentämään tulkkauksen saatavuutta korvausten alentuessa ja se vaikuttaisi kotoutuja-asiakkaisiin – erityisesti sukupuolten tasa-arvoon sekä lapsiin. Tulkkauksen käytön vähentäminen voi johtaa sukulaisten, ystävien tai alaikäisten lasten tulkkina käyttämiseen. Sen seurauksena lisääntyvät väärinkäsitykset ja asiakkaan todellinen mielipide ei välttämättä tule viranomaisen tietoon tulkin ollessa puolueellinen. Muistiossa todetaan, että tulkitsemisen tarpeenmukaisesta saatavuudesta on huolehdittava kunnissa ja hyvinvointialueilla laskennallisten korvausten muutoksista huolimatta. Miten tämä tullaan toteuttamaan, sillä jo nyt

tällä hetkellä kotoutuja-asiakkaamme kohtaavat tilanteita, joissa viranomaisen ei ole varannut asianmukaisesti tulkkia?

Monikielisestä yhteiskuntaorientaatiosta maksettava 500 euron suuruinen korvaus per henkilö on matala. Varsinkin harvinaisten kielten kohdalla koulutus jouduttaneen järjestämään tulkitsemalla, jolloin kustannukset kasvavat entisestään. Tämän lisäksi yhteiskuntaorientaation järjestämiseen liittyen kustannuksia syntyy varsinaisen koulutuksen lisäksi myös sen hankintaan ja kilpailutukseen liittyen sekä koulutustilojen hankkimisen/vuokraamisen myötä. Lisäksi kustannuksia syntyy mahdollisen lastenhoidon järjestämisen, tekniseen toteutukseen liittyvien laitevaatimuksien, kouluttajan ja muun henkilöstön palkkakustannuksien ja asiakasohjauksen osalta. Korvauksen määrää tulisi tarkastella uudestaan vuonna 2025 kunnille syntyneiden kustannusten perusteella ja määrää tulisi tarkistaa vastaamaan todellisia kustannuksia.

Korvausajan lyhentyminen ja muut esitetyt muutokset laskennallisiin korvauksiin heikentävät kuntien taloutta ja vaikuttavat kotoutuja-asiakkaille tarjottaviin palveluihin. Samalla kun lakiuudistuksilla pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan kotoutumista, leikataan kuitenkin palveluihin tarkoitettua rahoitusta.

Asetus 5: VN:n kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Ei lausuttavaa.

Muut huomiot

-

Tikkanen Milla
Kajaanin kaupunki - Työllisyys- ja kansainvälisyyspalvelut